

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

II. Exemplar siue causa exemplaris in quo consistat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

interna operis perfectè haberi potest, vt non solum in artifice increato, verum etiam creato sapè accidit; toties certè sine exemplari externo opus artificiosè perfici potest: & ita per se exemplar externum ad executionem operis non requiritur.

CAPVT II.

Exemplar, siue causa exemplaris in quo consistat?

4. **P**rima sententia est, exemplar esse obiectum ipsum, quod artifex operaturus sibi proponit: ita Thomistæ communiter cum Caietano 1. p. qu. 16. art. 2. & Ferrara 1. contra Gent. cap. 54. & Egidio in 1. dist. 36. q. 5. ad 2. & Scotistæ cum Scoto in 1. dist. 35. quæst. 1. & Mairone ibidem, & Bassolo quæst. 2. art. 2. & Nominales cum Okamo quæst. 5. & Gabriel. quæst. 5. art. 2. Aliacensi in 1. quæst. 6. art. 3. eamque Durandus sequitur dist. 36. quæst. 3. Quanquam autem plerique Authores præfatam sententiam sequantur, vt ex iis, quos retulimus, constat: cæterum in assignando obiecto, quod rationem exemplaris sortitur, non parum diuisi sunt: siquidem Thomistæ idæam, siue causam exemplarem in Deo censent esse, non obiectum illud creatum, quod producendum est, sed obiectum increatum; nimirum diuinam essentiam, ad cuius imitationem, siue participationem producendum est. Scotistæ verò, & Nominales, & reliqui extra scholam Thomisticam, è contrario censent, idæam, siue causam exemplarem esse rem ipsam producendam non solum in creatis (quod etiam Thomistæ non renuunt) (verum etiam respectu Dei.

5. **S**ecunda sententia est, exemplar, siue idæam esse cognitionem, quæ circa operis effectiorem, & modum illius efficiendi in intellectu artificis præexistit: ita Alexander Alensis 1. part. quæst. 23. memb. 4. art. 1. Bonau. in primo dist. 35. art. 1. q. 1. Capreolus in 1. dist. 36. quæst. 1. art. 1. Pater Suarez disp. 35. Metaphys. sect. 1. num. 10. Tertia sententia est Patrum Molinæ 1. p. quæst. 15. disp. 2. art. 2. & Vasquez 1. part. disp. 75. cap. 2. idæam, siue causam exemplarem in Deo esse solam cognitionem, qua opus in lucem producendum in mente diuina præexistit: in nobis verò esse obiectum à cognitione realiter distinctum, nec non ab opere ipso efficiendo, videlicet eiusmodi obiectum, ad cuius instar, & similitudinem res fieri possit; non tamen quod re ipsa ante operis effectiorem existat, sed tantum quod ab artifice creato confingitur: qua ratione architectus ædificaturus paruam quandam domum, sibi prius mente proponit. Quarta sententia est quorundam scholasticorum, qui idæam, siue causam exemplarem tam in Deo, quam in agentibus creatis censent esse verbum, siue speciem expressam operis efficiendi, quam in mente artificis cognitio eiusdem operis producit: quos Pater Molina vbi supra artic. 1. Commemorat suppressis nominibus. Quinta sententia, ab Aristotelicis Platoni assignata, est; idæam, siue causam exemplarem non esse cognitionem rei producendæ, nec esse rem ipsam producendam ab artifice præcognitam, nec esse diuinam essentiam, ad cuius similitudinem, & participationem res producenda est, nec

esse idolum aliquod commentitium ab artifice fictum; nec etiam verbum mentis, quod circa opus efficiendum artifex in mente sua producat, & exprimat; sed substantiam quandam insensibilem, incommutabilem, æternam increatam; pluribus indiuiduis specificè communem, & ab iis participabilem: in qua sententia Platonem fuisse inuinit Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. versus finem, ibi: *unum quidem mundum nouis barbaris philosophia, qui perficitur intelligentia; alterum verò sensibilem: illum quidem archetipum, hunc verò imaginem eius, qui exemplar dicitur.*

6. **Q**uod ad vltimam sententiam attinet, ea fidei, & rationi apertè repugnat, vt in Dialectica lib. 8. ostendimus, vbi etiam Platonem ab ea alienum esse explicuimus. Quod verò ad quartam, & penultimam sententiam attinet, ea etiam proculdubio falsa est: quia si per impossibile Deus non esset trinus, neque verbum realiter produceret, aut exprimeret; sanè in eo euentu idæa in eo ponendæ essent: ergo idæa in verbo consistunt. Antecedens certissimum est, siquidem in eo euentu Deus quantumuis non trinus per intellectum, & voluntatem ageret, & res creatas tales produceret, quales eas ab æterno præcognouit, earumque rationes in mente haberet: igitur idæa rerum efficiendarum haberet, cum omne agens per intellectum, & voluntatem nihil agere queat, quin eius idæam, siue rationem, aut speciem habeat. Quod verò ad tres priores sententias attinet, eas solis vocibus dissidere arbitror, cum inter earum Authores constet, solam cognitionem rei efficiendæ eius effectiorem anteuertere, remque ipsam non nisi obiectiue, & secundum quid præexistere numero, aut specie antea quam producatur: quare totalis in id vnum reuocatur, quid exemplar nuncupari debeat, cognitione ipsa, an aliquod eius obiectum?

7. **I**n quo dissidio ipse partim cum his, partim cum illis loquendum arbitror; & nomen idææ, siue causæ exemplaris æquiuocum esse, & conuenire propriè, ac strictè tam cognitioni, quæ in mente artificis residet, quàm obiecto, ad quod terminatur: quem sentiendi modum in hunc modum suadeo. Primò, quia causa finalistam de obiecto ratione sui cognito, & amato, quàm de ipsa cognitione, siue amore prout ab obiecto distinguitur, verè & propriè dicitur: ergo similiter idæa, siue causa exemplaris &c. Antecedens tractatu præcedenti probatum est. Consequentia videtur perspicua à paritate rationis, quæ eo maior est, quo causa exemplaris ad causam finalem præ reliquis causarum generibus reuocanda est. Secundo quia conceptus, alius est formalis, qui in actu mentis consistit; alius obiectiuus, qui in obiecto mentalis actus consistit: at eorum alter dicitur conceptus, quia id per illum concipimus alter vero quia est id quod concipimus: vt certè ex communi scholasticorum loquendi vsu perspicuum est: similiter ergo causa exemplaris, siue idæa, quæ cum conceptu coincidit, vel certè ab eo admodum non discrepat, interdum de actu intellectus, & interdum de eius obiecto dici poterit. Tertiò quia idæa, siue causa exemplaris omnium consensu est ratio operis efficiendi: at ratio, alia est formalis in actu intellectus sita, quo pacto Augustinus lib. 2. de ordin. eam definit esse *motionem mentis ad ea, quæ discernuntur connectenda, aut distinguenda*: alia obiectiua

esse in ratione cognita consistens: quo pacto communiter dici consuevit obiectum formale habere in se ratione, unde cognoscatur, aut ametur: ergo, &c. Demum quia Plato primus idæarum author teste Augustino lib. 83. quæstion. quæst. 46. & Aristotele, Ciccone, Seneca, & aliis; Plato, inquam idæam, siue causam exemplarum modò in actu mentis, modo vero in eius obiecto, siue in vtrius seorsim collocat: ita in phædone ibi: *idæa est Dei intelligentia, seu quod à mente diuina intelligitur*: quæ eius verba Clemens Alexandrin. lib. 5. Stromat. non longè ab initio commemorat.

8. Eundem sentiendi, & loquendi modum per partes suadeo; & in primis actum mentis, idæam siue causam exemplarem esse confirmo. Primò authoritate Patrum, qui apud P. Suarez vbi supra plerique eodem modo sentiunt, atque loquuntur: ex quibus modo sufficiant Dionysius, & Augustinus: ille cap. 5. de diuin. nominib. ibi: *exemplaria autem esse dicimus in Deo existentium rationes substantificas, & singulariter præexistentes, quas Theologia prædefinitiones vocat, & diuinas & bonas voluntates*: hic lib. octoginta trium quæstion. quæst. 46. ibi: *sunt namque idæe principales forme, quadam vel rationes rerum stabiles, atque incommutabiles, quæ ipsæ firmata non sunt; ac per hoc æterna, ac semper eodem modo se habentes, quæ in diuina intelligentia continentur*. Secundò ratione, quia exemplar est id, quod imitatur artifex, siue ad cuius instar, & similitudinem operatur: at huiusmodi est cognitio, qua artifex modum operis efficiendi præintelligit: ergo ea cognitio, exemplar, siue idæa est. Maior à nemine non conceditur. Minor probatur, quia artifex rem operatur, atque in lucem edit, sicut eam præcognoscit; aut, quod perinde est, rem talem producit, qualem eam cognouit: at particula *sicut*, & particula *qualem*, ac talem imitationem quandam, siue similitudinem operis cum eius cognitione denotat: ergo, &c. Aut aliter artifex rem operatur, prout ei per cognitionem representatur: at representatio est similitudo, & imitatio quadam intentionalis obiecti: ergo ad similitudinem, & imitationem cognitionis rem cognitam operatur.

9. Deinde rem ipsam cognitam rationem exemplaris, siue idææ sortiri facile suaderi potest. Primò authoritate Augustini lib. octoginta trium quæstion. quæst. 26. vbi postquam idæas rationes rerum agendarum esse explicat, addit ibi: *quo constituto atque concesso, quis audeat dicere, Deum irrationaliter omnia condidisse? quod si rectè dici, & credi non potest; restat, ut omnia ratione sint condita; nec eadem ratione homo, qua equus: hoc enim absurdum est existimare: singula igitur propriis sunt creata rationibus*. Quibus verbis idæas, siue rationes, quibus Deus creaturas condidit, plures, atque inter se distinctas esse affirmat: quod vt propriè, & cum rigore intelligatur, oportet Augustinum idæas collocasse non in actibus diuini intellectus propriè, & cum rigore inter se distincti pluresve non sunt, sed eorum obiectis, quæ realiter, & propriè distinguuntur, ac plura sunt. Secundò quia exemplar, siue idæa appellari potest, id in quod inspicitur artifex operatur, teste Aristotele 1. Metaphys. cap. 7. text. 32. aut, quod perinde est, id in quod artifex operaturus inspicit. At artifex creatus operaturus non in suam cognitionem inspicit, sed in opus, quod operaturus est: & quamuis artifex increatus in suam etiam cognitionem inspicit, id tamen euenit ob infinitatem diuinæ scientiæ, quæ supra se necessario reflectit, non vero quia per se ad operandum necessarium sit: igitur exemplar in hac acceptione soli obiecto conuenit. Aut paulo aliter exemplar est id, ad cuius imitationem, & similitudinem artifex operatur: at huiusmodi est obiectum, quod artifex operaturus sibi proponit: ergo, &c. Maior indubitata est. Minor probatur, quia qualis est res cognita ab artifice, talis ab eo producit: igitur ad similitudinem, & imitationem rei cognitæ artifex operatur, cum vti supra explicuimus, particula illæ *talitatis*, & *qualitatis* inter ea, ad quæ referuntur, & supra quæ appellantur similitudinem, & imitationem denotent. Ex quibus efficitur, notionem idææ, siue exemplaris non vnam esse prout communiter dici, & existimari consuevit, sed duplicem, & vtramque propriam, & rigorosam.

C A T III.

Argumenta contraria soluntur.

10. Q Vorum pleraque nostram sententiam quoad vnam, aut alteram eius partem confirmant: quæ vero eam quoad eius vtramque partem oppugnant, aliorumque sententiis fauent, in præsentia dissoluenda sunt. Obiiciet ergo primò contra priorem nostræ sententiæ partem: idæa, siue exemplar in Deo nequit esse diuina cognitio: ergo à fortiori nec in artifice creato. Consequentia perspicua est. Antecedens probatur, quia si idæa diuinæ mentis esset cognitio Dei, idæa diuinæ mentis in ratione idææ imperfecta esset. Consequens est absurdum: ergo, &c. Maior probatur, quia idæa est id, ad cuius similitudinem opus exprimitur: quare cum similitudo inter opus, & eius idæam imperfecta est, idæa in ratione idææ imperfecta non esse non poterit: at vbi idæa diuinæ mentis in cognitione sita sit similitudo inter idæam illam, & opus necessario imperfecta erit: igitur idæa illa in ratione idææ imperfecta etiam erit. Minor perspicua est, quia similitudo inter cognitionem, & eius obiectum intentionalis, metaphorica, atque adeo imperfecta est: igitur, vbi idæa diuinæ mentis in eius cognitione consistat, similitudo inter idæam diuinam, & obiectum idæatum imperfecta erit. Obiiciet secundò, cognitio, & amor finis nequam finis appellari possunt, esto causa finalis, aut virtus causatiua finis à nonnullis appellentur; solumque obiectum cognitum, & amatum propter se finis nuncupatur: igitur etiam exemplar, non cognitio, sed eius obiectum nuncupandum est. Antecedens ex definitione finis perspicuum est. Consequentia etiam sine discrimine videtur, cum finis, & exemplar affinita valde sint, & dirigendi, ac mouendi munus sibi vendicent. Reliqua argumenta, quæ communiter adduci solent, omitto: eo quod non tam cognitionem à ratione exemplaris excludant, quam obiectum, etiam exemplar appellandum suadeant: quod nos vltro fatemur.

Ad primum respondeo, vt idæa aliqua in ratione idææ omnino perfecta sit, satis est, vt inter
S 4 eam.